

บทที่ ๑ บทนำ

๑.๑ ความเป็นมา

แผนแม่บทโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔ มีวัตถุประสงค์เพื่อ อนุรักษ์ พื้นฟูทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ เพิ่ม ปริมาณและประสิทธิภาพการจัดการทรัพยากรน้ำ ตลอดจนฟื้นฟูคุณภาพน้ำ เพิ่ม ความอุดมสมบูรณ์และประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรดิน ส่งเสริมพัฒนาการผลิตอย่างเป็น ระบบครบวงจร โดยเน้นการสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าและบริการ ขับเคลื่อนการบริหารดำเนินงาน แบบองค์รวมอย่างบูรณาการให้เกิดเอกภาพและมีประสิทธิภาพ และเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม ของทุกภาคส่วนและสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน โดยดำเนินการในพื้นที่จังหวัด นครศรีธรรมราช ๑ อำเภอ จังหวัดพัทลุง ๒ อำเภอ และจังหวัดสงขลา ๑ อำเภอ พื้นที่รวม ๑.๙๙ ล้านไร่ โดยมีวิสัยทัศน์หลัก คือ พื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังเป็นแหล่งอาหารที่อุดมสมบูรณ์ สิ่งแวดล้อมสมดุล ประชาชนมีความสุข ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ทั้งนี้ เป้าหมายหลักตามแผนแม่บทโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังอันเนื่องมาจาก พระราชดำริ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔ ในข้อที่ ๒ คือ ดัชนีความผาสุกของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๖ เมื่อสิ้นปี ๒๕๖๔ ซึ่งในการจัดทำ ดัชนีความผาสุก สำนักงานเศรษฐกิจ การเกษตรที่ ๘ เป็นหน่วยงานจัดเก็บข้อมูล และจัดทำ โดยยึดตามวิธีการจัดทำดัชนีความผาสุกของ ประเทศ สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ได้ ปรับเปลี่ยนกระบวนการพัฒนาโดยเน้นพัฒนาคนให้มีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดี พร้อมทั้ง ปรับเปลี่ยนวิธีการพัฒนาแบบแยกส่วนมาเป็นบูรณาการแบบองค์รวม และได้กำหนดวิสัยทัศน์การ พัฒนาประเทศที่มุ่งสู่ สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน (Green and Happiness Society) โดยยึดหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งได้พัฒนาดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขของคนในสังคมไทยขึ้น เพื่อ วัดผลการพัฒนาและนำไปปรับทิศทางการพัฒนาประเทศ

ดังนั้น สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ ๘ (สศท.๘) จึงได้จัดทำดัชนีความผาสุกของ เกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังฯ สำหรับวัดระดับการพัฒนาการเกษตรและคุณภาพชีวิตของ เกษตรกร

๑.๒ วัตถุประสงค์

๑) เพื่อจัดทำตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังฯ ตามแผนแม่บท โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔

๒) เพื่อศึกษาผลการพัฒนาการเกษตรและสร้างดัชนีวัดความผาสุกของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่ม น้ำปากพนังฯ

๓) เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาการเกษตรและคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง ๗

๑.๓ ขอบเขตการศึกษา

๑) จัดทำตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังฯ โดยจัดเก็บจาก เกษตรกรตัวอย่างจำนวน ๙๙๐ ราย ซึ่งวิธีการ เช่นเดียวกับการศึกษาภาวะเศรษฐกิจ สังคม ของ

ครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ปีเพาะปลูก ๒๕๕๘/๒๕๖๐ ภายใต้แผนแม่บทการพัฒนาอาชีพและส่งเสริมรายได้ให้แก่ราษฎรโครงการพัฒนาลุ่มน้ำปากพนัง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๒) ศึกษาวิเคราะห์คุณภาพชีวิตของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังฯ ในช่วงแผนแม่บทโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔

๑.๔ วิธีการศึกษา (โดยยึดตามวิธีการจัดทำดัชนีความผาสุกของประเทศ)

๑) รวบรวมข้อมูล จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังฯ ปีเพาะปลูก ๒๕๕๘/๒๕๖๐ ของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ ๘ กรมพัฒนาที่ดิน ข้อมูลรายงานหมู่บ้านชนบทไทยเฉพาะครัวเรือนเกษตรกร จากข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน(กชช.๒ค) และข้อมูลรายงานคุณภาพชีวิตคนชนบทไทย จากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน(จปฐ.) (กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย) ข้อมูลผลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และข้อมูลจากกรมป่าไม้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๒) การคัดเลือกตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตของเกษตรกร มุ่งในการวัดระดับการพัฒนาที่สร้างความผาสุกให้แก่คนในภาคเกษตร และเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนของหน่วยงานภาครัฐ สามารถวิเคราะห์ผลการพัฒนาการเกษตรของประเทศได้อย่างถูกต้อง และหน่วยงานปฏิบัติสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการจัดทำแผนงาน/โครงการต่างๆ เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายในการสร้างคุณภาพชีวิตให้แก่เกษตรกร เกณฑ์การคัดเลือกตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตของเกษตรกร มีดังนี้

- (๑) มีความเกี่ยวข้อง หรือเป็นเหตุเป็นผลในการสร้างคุณภาพชีวิตให้แก่เกษตรกร
- (๒) สรุปรภาพรวมในระดับประเทศ
- (๓) วัดค่าได้ในเชิงปริมาณ และมีข้อมูลสนับสนุน
- (๔) เข้าใจได้ง่าย และเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐในการวางแผน และปฏิบัติ

๓) การคำนวณดัชนีความผาสุกของเกษตรกร โดยการรวมดัชนีย่อยเป็นดัชนีรวมของแต่ละด้าน จะประยุกต์จากสูตรของ UNDP ที่ใช้คำนวณหาดัชนีความยากจนของคน (Human Poverty Index: HPI) และ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์การพัฒนาคุณภาพชีวิต ควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้การพัฒนาสมดุลภาพ ของ อมาตยา เช่น นักเศรษฐศาสตร์ ชาวอินเดีย ซึ่งได้รับรางวัลโนเบล สาขาเศรษฐศาสตร์ในปี ๒๕๕๑ เกี่ยวกับ ทฤษฎีพัฒนาคนให้มีความสุข

สูตรที่ใช้ในการคำนวณ ดัชนีความผาสุกของเกษตรกร ได้แก่

$$GDH = \left[\frac{ECON^{0.3} + HT^{0.3} + ED^{0.3} + SC^{0.3} + EN^{0.3}}{\text{จำนวนดัชนีย่อยที่ศึกษา}} \right]^{0.7}$$

ในที่นี้	GDH	=	ดัชนีความผาสุกของเกษตรกร
	ECON	=	ดัชนีด้านเศรษฐกิจ
	HT	=	ดัชนีด้านสุขอนามัย
	ED	=	ดัชนีด้านการศึกษา
	SC	=	ดัชนีด้านสังคม
	EN	=	ดัชนีด้านสิ่งแวดล้อม

ในการศึกษากำหนดให้ ค่าดัชนีแต่ละตัวมีน้ำหนักเท่ากัน และเนื่องจากดัชนีที่ใช้ในการศึกษามี ๕ ด้าน แต่ละด้านประกอบด้วยตัวชี้วัดที่มีหน่วยแตกต่างกัน จึงต้องคำนวณดัชนีความผาสุกแต่ละด้าน และนำไปรวมเป็นดัชนีความผาสุกของเกษตรกร โดยมีลำดับขั้นตอน ดังนี้

๓๑) การวัดผลสำเร็จการพัฒนา โดยทั่วไปและที่นิยมใช้ จะดูจากผลงานที่ทำได้เทียบกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ หรือเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน และคำนวณออกมาเป็นค่าร้อยละ ถ้าผลการพัฒนามีค่าเข้าใกล้ ๑๐๐ แสดงว่า การพัฒนามีความสำเร็จมากขึ้น

๓๒) คำนวณหาดัชนีในแต่ละด้าน เช่น ด้านเศรษฐกิจ มีตัวชี้วัดทั้งหมด ๖ ตัว ก็จะนำดัชนีความสำเร็จของตัวชี้วัดแต่ละตัวมาบวกกัน ๓ แล้วนำมาบวกกัน จากนั้นจึงหารด้วยจำนวนตัวชี้วัดทั้งหมด คือ ๖ และถอด root ๓ จะได้ดัชนีด้านเศรษฐกิจ สำหรับการคำนวณหาดัชนีด้านอื่นๆ ก็สามารถคำนวณได้โดยวิธีการเดียวกัน

๓๓) เมื่อคำนวณดัชนีครบทุกด้านแล้ว จะคำนวณหาดัชนีความผาสุกของเกษตรกร โดยใช้สูตรเช่นเดียวกับการคำนวณหาดัชนีในแต่ละด้าน โดยดัชนีที่ใช้ในการศึกษาคือ ๕ ด้าน

๓๔) เมื่อได้ดัชนีคุณภาพชีวิตของเกษตรกรแล้ว จะแบ่งช่วงระดับคุณภาพชีวิตออกเป็น ๕ ระดับ โดยมีความหมายแต่ละระดับ ดังนี้

ระดับ	ระดับคุณภาพชีวิต	ความหมาย
ระดับ ๕	๙๖ - ๑๐๐	ดีมาก
ระดับ ๔	๘๐ - ๘๙.๙๙	ดี
ระดับ ๓	๖๖ - ๗๙.๙๙	ปานกลาง
ระดับ ๒	๖๐ - ๖๙.๙๙	ต้องปรับปรุง
ระดับ ๑	น้อยกว่า ๖๐	ต้องเร่งแก้ไข

๑.๕ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑) ได้ฐานข้อมูลตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังฯ เพื่อใช้ประกอบการวิเคราะห์การจัดทำแผนแม่บทโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔

๒) ได้รูปแบบการวิเคราะห์และวัดคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังฯ ในช่วงแผนแม่บทโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔

๓) แนวทางการพัฒนา และมาตรการพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังฯ

สภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิต มีความสำคัญต่อความอยู่ดีมีสุข สภาพแวดล้อมที่ดี ย่อมส่งผลต่อสุขภาพร่างกายและจิตใจที่ดี เอื้อต่อการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตในสังคม การมีสภาพแวดล้อมที่ดีหมายความว่ารวมถึงการมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง การได้รับบริการสาธารณสุขที่พอเพียง และมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเกื้อกูลคุณภาพการดำรงชีวิตให้เกิดการสนับสนุนความอยู่ดีมีสุข ของคน

การบริหารจัดการที่ดีของรัฐ ความอยู่ดีมีสุขของประชาชนส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับ การบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐ มีการดูแลคนในสังคมให้มีสิทธิและเสรีภาพในการดำรงชีวิต มีส่วนร่วมใน การพัฒนาและตรวจสอบภาครัฐ ได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียมกันตามกฎหมาย และรัฐกับประชาชนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน นำไปสู่สังคมที่คนอยู่ดีมีสุขตลอดไป

๒) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้พัฒนาดัชนีความอยู่ดีมีสุขขึ้น ซึ่งเป็นดัชนีรวมขององค์ประกอบ ๗ ด้าน เพื่อใช้ประเมินผลการพัฒนาความอยู่ดีมีสุขทั้ง ในภาพรวมและผลแต่ละด้าน ให้สามารถระบุขนาดการเปลี่ยนแปลงได้อย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม โดย ในปี ๒๕๕๕ เป็นระยะเริ่มแรกของการพัฒนาดัชนี จึงได้คัดเลือกเฉพาะองค์ประกอบที่มีผลการพัฒนา ดัชนีที่ชัดเจน และได้ทดสอบความถูกต้องเหมาะสมแล้ว จำนวน ๕ ด้าน ได้แก่ สุขภาพอนามัย ความรู้ ชีวิต การทำงาน รายได้ การกระจายรายได้ และสภาพแวดล้อม สำหรับปี ๒๕๕๖ ได้เพิ่มเติมอีก ๒ องค์ประกอบ คือ ด้านชีวิตครอบครัวและการบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐ เพื่อความสมบูรณ์ครบถ้วน ทั้ง ๗ องค์ประกอบที่ครอบคลุมทุกมิติของการดำรง ชีวิต และได้ใช้ในการติดตามประเมินผลปี ๒๕๕๖ และปี ๒๕๕๗

๓) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้จัดทำแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ มุ่งสู่ **สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน** (Green and Happiness Society) โดยมีพันธกิจของการพัฒนาประเทศ ๔ ประการ คือ

(๑) พัฒนาคุณภาพคนให้มีคุณธรรมนำความรอบรู้อย่างเท่าทัน มีสุขภาวะที่ดี อยู่ใน ครอบครัวที่อบอุ่น ชุมชนที่เข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ มีความมั่นคงในการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี

(๒) เสริมสร้างเศรษฐกิจให้มีคุณภาพ เสถียรภาพและเป็นธรรม มุ่งปรับโครงสร้าง เศรษฐกิจของประเทศบนฐานความรู้และจุดแข็งของความเป็นไทยให้สามารถแข่งขันได้

(๓) ดำรงความหลากหลายทางชีวภาพและสร้างความมั่นคงของฐาน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สร้างความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์อย่าง ยั่งยืน เป็นธรรมและมีการสร้างสรรค์คุณค่า

(๔) พัฒนาระบบบริหารจัดการประเทศให้เกิดธรรมาภิบาลภายใต้ระบอบ ประชาธิปไตยโดยมุ่งสร้างกลไกที่เอื้อต่อการกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนาสู่ทุกภาคส่วนอย่าง เป็นธรรม

๔) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติร่วมกับสถาบัน สิ่งแวดล้อมไทย ได้พัฒนาดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย โดยมีกรอบแนวคิดจาก “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่มีคุณภาพทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และ สิ่งแวดล้อม

๕) ศูนย์ภูฏานศึกษา ได้นำเสนอบทความทางวิชาการ เกี่ยวกับความสุขมวลรวมประชาชาติ (GNH) ซึ่งได้ให้ความสำคัญของการวัดความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและทางวัตถุ เช่นเดียวกับ GNP แต่เน้นคุณค่าด้านสังคม อารมณ์และจิตวิญญาณ ความเคารพต่อสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ประเพณี รวมทั้งการมีธรรมาภิบาลเป็นพื้นฐานในการวางนโยบายและกำหนดเป้าหมาย GNH ถือได้ว่าเป็น “เศรษฐกิจแบบผสม” และเป็นการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่เหมาะสมกับสภาพสังคมและการดำเนินชีวิตของประชาชนในประเทศ และเห็นว่า ถึงแม้ว่าความสุขจะเป็นสิ่งที่วัดได้ยาก แต่เราสามารถวัดเงื่อนไขหรือสภาพต่างๆ ที่ทำให้คนเรามีความสุขได้ โดยเราต้องกำหนดประเภทของความสุขที่เราจะวัดโดย GNH ให้ได้เสียก่อน GDP และ GNH มีความสำคัญด้วยกันทั้งคู่และต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกัน และไม่ควรมุ่งเน้นที่จะใช้ GDP ในการวัดระดับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยไม่คำนึงถึงความเจริญทางจิตใจ ในขณะที่เดียวกัน GNH ก็ไม่อาจสัมฤทธิ์ผลได้โดยปราศจากความเจริญรุ่งเรืองทางวัตถุเช่นกัน

๖) King Jigme Singye Wangchuck กษัตริย์ภูฏานได้ริเริ่มแนวคิดใหม่ในการวัดความสุขที่มีสุขที่แท้จริง และกลายเป็นผู้นำในการเผยแพร่แนวคิดเรื่อง “ความสุขมวลรวมประชาชาติ” (Gross National Happiness: GNH) โดย GNH เป็นการวัดการพัฒนาประเทศที่ไม่ได้เน้นตัวเลขการเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่เน้น “ความสุข” ที่แท้จริงของคน เนื่องจากการพัฒนาเศรษฐกิจมิได้เป็นปัจจัยเดียวและปัจจัยสำคัญที่สุดของความสุข หากแต่การมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจทำให้เกิดผลเสียหายต่างๆ มากมาย ทั้งความไม่เป็นธรรมทางสังคม การสูญเสียความสมดุลทางธรรมชาติ และมลภาวะแวดล้อมเป็นพิษ

แนวคิดเรื่องความสุขมวลรวมประชาชาติหรือ GNH ยึดหลักว่าการพัฒนาสังคมมนุษย์ที่แท้จริงเกิดจากการพัฒนาทางด้านวัตถุและจิตใจควบคู่และส่งเสริมซึ่งกันและกัน GNH ในบริบทของภูฏานจึงเป็นรูปแบบการพัฒนาที่มุ่งเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมที่ประชากรทุกคนมีโอกาสพบความสุขได้อย่างเท่าเทียมกัน โดยมีหลักการสำคัญ ๔ ประการ คือ (๑) การพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน (sustainable economic development) (๒) การอนุรักษ์และส่งเสริมคุณค่าทางวัฒนธรรม (cultural conservation) (๓) การรักษาสีงแวดล้อมทางธรรมชาติ (nature preservation) และ(๔) การมีธรรมาภิบาล (good governance)

๗) อมาตยา เช่น นักเศรษฐศาสตร์ชาวอินเดีย ได้รับรางวัลโนเบล สาขาเศรษฐศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๔๑ ผลงานวิจัยที่เป็นที่ยอมรับได้แก่ เศรษฐศาสตร์สวัสดิการ เศรษฐศาสตร์การพัฒนา ทฤษฎีความอดอยากและความยากจน โดยได้เสนอให้เปลี่ยนตัวชี้วัดการพัฒนาจาก “รายได้” มาเป็น “ความสามารถ” ของคนที่จะเลือกทำในสิ่งที่ตัวเองเห็นว่ามีคุณค่า ผลงานมีความโดดเด่นและสามารถนำมาประยุกต์ปฏิบัติเพื่อช่วยเหลือและพัฒนาสังคมได้จริง เน้นการเสนอกระบวนการทางสังคม คือ การแสดงความเห็นในเวทีสาธารณะเพื่อปรับแนวคิดและการสร้างกติกาขึ้นมา ลักษณะสำคัญ ๓ ประการของการใช้เหตุผลสาธารณะคือ (๑) การใช้เหตุผล การเคารพต่อสังคม และการมีขั้นตอนต่อทัศนคติและวิถีชีวิตที่แตกต่างกัน (๒) การเรียกร้องให้มีการพิจารณาอย่างกว้างในประเด็นที่เป็นปัญหาส่วนรวม (๓) การส่งเสริมให้เกิดพันธกิจทางการเมือง และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคม สนับสนุนนโยบายการศึกษา สาธารณะสุขขั้นมูลฐาน การปฏิรูปที่ดิน การให้สินเชื่อย่อยๆ การคุ้มครองชนกลุ่มน้อยและการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน

๒.๒ ความหมายและองค์ประกอบของความอยู่เย็นเป็นสุข

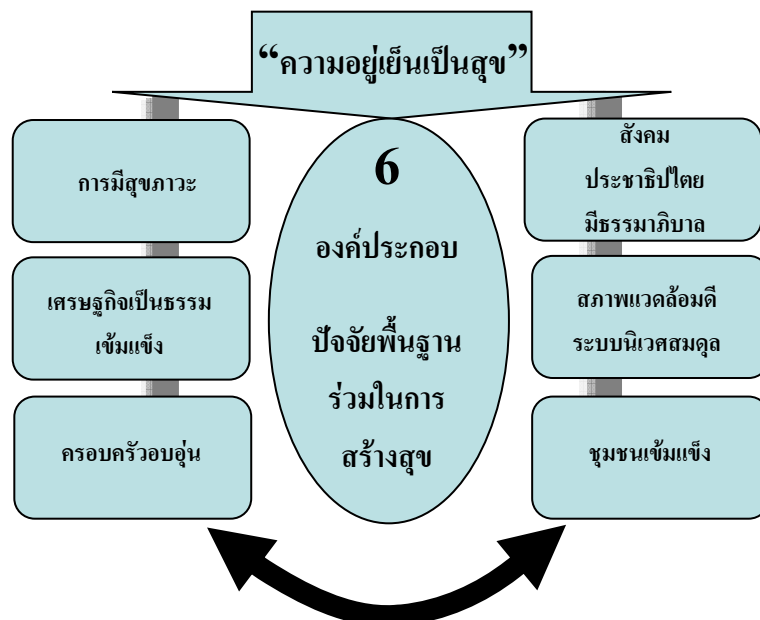
๑) การกำหนดความหมาย “ความอยู่เย็นเป็นสุข” ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

“ความอยู่เย็นเป็นสุข” หมายถึง “สถานะที่คนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ ทั้งจิต กาย ปัญญา ที่เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นองค์รวมและสัมพันธ์กันได้อย่างถูกต้องดีงาม นำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติระหว่างคนกับคน และระหว่างคนกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความอยู่เย็นเป็นสุขมีความหมายครอบคลุมมิติของวิถีการดำรงชีวิตของคนไทยที่บูรณาการเชื่อมโยงกันจนเกิดภาวะแห่งความสุข ยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม มีจิตสำนึกต่อประโยชน์ส่วนรวม คิดและทำอย่างถูกต้องและมีเหตุผล รวมทั้งมีความสามารถในการประกอบสัมมาชีพ ที่นำมาซึ่งรายได้ที่พอเพียงกับการจัดหาปัจจัยสำหรับการดำรงชีวิตที่มีคุณภาพ และความมั่นคงของตนเองและครอบครัว อยู่ในชุมชนที่เข้มแข็ง สภาพแวดล้อมที่ดีมีความปลอดภัย มีระบบนิเวศที่สมดุลเอื้อต่อการดำรงชีวิต

๒) องค์ประกอบ “ความอยู่เย็นเป็นสุข”

ปัจจัยพื้นฐานในการสร้างความสุขของมนุษย์ มี ๖ องค์ประกอบ ได้แก่ ๑) การมีสุขภาพ ๒) เศรษฐกิจที่เป็นธรรมและเข้มแข็ง ๓) ครอบครัวอบอุ่น ๔) ชุมชนเข้มแข็ง ๕) การมีสภาพแวดล้อมดี ๖) การมีสังคมประชาธิปไตย ซึ่งสามารถแจกแจงความหมายพร้อมองค์ประกอบย่อยเพื่อนำไปสู่การกำหนดประเด็นการพัฒนาและตัวชี้วัดได้ดังนี้

ภาพที่ ๑ องค์ประกอบความอยู่เย็นเป็นสุข

๒.๑) การมีสุขภาพ คนที่อยู่เย็นเป็นสุข เป็นคนที่มีร่างกายแข็งแรงไม่เจ็บป่วย มีอายุยืนยาว มีสุขภาพจิตใจที่ดี ยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม “คิดเป็นทำเป็น” มีความเป็นเหตุผล มีทักษะในการใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่า อยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข สร้างสรรค์ประโยชน์แก่ตนเอง ครอบครัวและสังคมได้อย่างเต็มศักยภาพ

๒.๒) เศรษฐกิจเป็นธรรมและเข้มแข็ง การมีรายได้ที่เพียงพอเกิดจากการมีสัมมาชีพหรือการมีงานทำที่ดี มีความมั่นคงและปลอดภัยในการทำงาน มีรายได้ที่เป็นธรรม ต่อเนื่อง และต้องอยู่ภายใต้การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่มีคุณภาพ เสถียรภาพ และมีการกระจายรายได้ในกลุ่มต่างๆ ในสังคมอย่างเป็นธรรม

๒.๓) ครอบครัวอบอุ่น หมายถึง ครอบครัวที่สมาชิกมีความมุ่งมั่นในการดำเนินชีวิตร่วมกันอย่างมีจุดหมาย มีความรัก ความผูกพันต่อกันสามารถปฏิบัติบทบาทหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม มีการอบรมเลี้ยงดูสมาชิกวัยเยาว์ให้เติบโตอย่างมีคุณภาพในวิถีชีวิตของความเป็นไทย เลี้ยงดูผู้สูงอายุให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข และรักษาสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกันเพื่อให้สามารถดำรงความเป็นครอบครัวได้อย่างมีคุณภาพที่ยั่งยืน

๒.๔) ชุมชนเข้มแข็ง คือ ชุมชนที่สามารถบริหารจัดการ พัฒนาและแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเองอย่างมีเหตุมีผลและมีการบริหารจัดการที่ดี ประชาชนและองค์กรในชุมชนสามารถร่วมมือช่วยเหลือเกื้อกูลและอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข รวมทั้งมีภาคีการพัฒนาที่มีบทบาทเกื้อหนุนกันภายในชุมชน มีการสื่อสาร และกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนอย่างต่อเนื่อง สามารถธำรงไว้ซึ่งคุณค่าของประเพณี วัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนเอกลักษณ์ความเป็นไทย

๒.๕) สภาพแวดล้อมดี มีระบบนิเวศที่สมดุล สภาพแวดล้อมมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีที่อยู่อาศัยที่มั่นคงและการมีบริการสาธารณสุขที่พอเพียง ตลอดจนมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์เพื่อสร้างสมดุลให้กับระบบนิเวศ และคุณภาพชีวิตที่ดี

๒.๖) สังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมาภิบาล คนมีศักดิ์ศรี มีสิทธิเสรีภาพการยอมรับและเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นคนที่เท่าเทียมกันตามระบอบประชาธิปไตย ประพฤติ ปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของตนเองและเคารพในสิทธิและหน้าที่ของคนอื่น มีระเบียบวินัย มีระบบการบริหารจัดการประเทศเพื่อให้เกิดความโปร่งใส คุ่มค่าและกระจายผลประโยชน์มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ร่วมกันบริหารจัดการที่ยึดหลัก ธรรมาภิบาล บริหารจัดการประเทศ เพื่อให้เกิดความโปร่งใส คุ่มค่าและกระจายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นธรรม

๒.๓ ความหมายและองค์ประกอบของความผาสุกของเกษตรกร

๒.๓.๑ ความหมายและองค์ประกอบ

๑) การกำหนดความหมาย “ความผาสุก”

“ความผาสุก” มีความหมายครอบคลุมมิติของวิถีการดำรงชีวิตของคนไทยที่บูรณาการเชื่อมโยงกันจนเกิดภาวะแห่งความสุข ยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม มีจิตสำนึกต่อประโยชน์ส่วนรวม คิดและทำอย่างถูกต้องและมีเหตุผล รวมทั้งมีความสามารถในการประกอบสัมมาชีพ ที่นำมาซึ่งรายได้ที่พอเพียงกับการจัดหาปัจจัยสำหรับการดำรงชีวิตที่มีคุณภาพ และความมั่นคงของตนเองและครอบครัว อยู่ในชุมชนที่เข้มแข็ง สภาพแวดล้อมที่ดี มีระบบนิเวศที่สมดุลเอื้อต่อการดำรงชีวิต

๒) องค์ประกอบ “ความผาสุก”

ปัจจัยพื้นฐานในการสร้างความสุขของมนุษย์ มี ๕ องค์ประกอบ ได้แก่ ๑) ด้านเศรษฐกิจ ๒) ด้านสุขอนามัย ๓) ด้านการศึกษา ๔) ด้านสังคม และ ๕) ด้านสิ่งแวดล้อม ความหมายในแต่ละด้านมีดังนี้

๒.๑) ด้านเศรษฐกิจ คนจะมีความสุขเมื่ออยู่ในประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมและเข้มแข็ง คนในประเทศมีรายได้ที่เพียงพอซึ่งเกิดจากการมีสัมมาชีพหรือการมีงานทำที่ดี มี

ความมั่นคงและปลอดภัยในการทำงาน ภายใต้การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่มีคุณภาพ เสถียรภาพ และมีการกระจายรายได้ในกลุ่มต่างๆ ในสังคมอย่างเป็นธรรม

๒.๒) ด้านสุขอนามัย คนที่มีความผาสุก เป็นคนที่มีร่างกายแข็งแรงไม่เจ็บป่วย มีอายุยืนยาว มีสุขภาพจิตที่ดี มีพลานามัยที่สมบูรณ์ มีทักษะในการประกอบอาชีพ พึ่งตนเองได้ มีความเป็นเหตุผล รวมทั้งการมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง

๒.๓) ด้านการศึกษา การศึกษาทำให้คนมีความรู้ มีสติ ปัญญา มีเหตุผลมีคุณธรรม และวัฒนธรรม มีทักษะในการประกอบอาชีพ พึ่งตนเองได้รวมทั้งสามารถอบรมเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัวให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ

๒.๔) ด้านสังคม ความอบอุ่นในครัวเรือน และความภาคภูมิใจในอาชีพจะทำให้คนมีความสุข ครอบครัวอบอุ่น หมายถึง ครอบครัวที่สมาชิกมีความมุ่งมั่นในการดำเนินชีวิตร่วมกันอย่างมีจุดหมาย มีความรัก ความผูกพันต่อกันสามารถปฏิบัติบทบาทหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม คนในครอบครัวสามารถเลี้ยงดูผู้สูงอายุได้อย่างมีความสุข และรักษาสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกันเพื่อให้สามารถดำรงความเป็นครอบครัวได้อย่างมีคุณภาพที่ยั่งยืน รวมทั้ง ชุมชนเข้มแข็ง คือ ชุมชนที่สามารถบริหารจัดการ พัฒนาและแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเองอย่างมีเหตุผลและมีการบริหารจัดการที่ดี ประชาชนและองค์กรในชุมชนสามารถร่วมมือ ช่วยเหลือเกื้อกูลและอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข รวมทั้งมีภาคีการพัฒนาที่มีบทบาทเกื้อหนุนกันภายในชุมชน มีการสื่อสาร และกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนอย่างต่อเนื่อง สามารถชำระไว้ซึ่งคุณค่าของประเพณี วัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนเอกลักษณ์ความเป็นไทย

๒.๕) ด้านสิ่งแวดล้อมหมายถึงการมีระบบนิเวศที่สมดุลมีทรัพยากร ธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์เพื่อสร้างสมดุลให้กับระบบนิเวศ และคุณภาพชีวิตที่ดี

๓) ความหมายตัวชี้วัดความผาสุกของเกษตรกร

ดัชนีความผาสุกของเกษตรกรที่จัดทำขึ้นวัดจากองค์ประกอบหลัก ๕ ด้าน ๑๖ ตัวชี้วัด ดังนี้

๑) ด้านเศรษฐกิจประกอบด้วย ๖ ตัวชี้วัด ดังนี้

(๑) รายได้ครัวเรือนเกษตรกร

รายได้ครัวเรือนเกษตรกร ในที่นี้หมายถึง รายได้เงินสดสุทธิทางการเกษตร ลบด้วยรายจ่ายเงินสดเกษตรกร แล้วนำผลที่ได้มารวมกับ รายได้เงินสดนอกการเกษตร จากการสำรวจของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ ๘ (รายได้ครัวเรือนเกษตรกร = รายได้เงินสดเกษตรกร - รายจ่ายเงินสดเกษตรกร + รายได้นอกการเกษตร)

(๒) การมีสิทธิในที่ดินทำกิน

การมีสิทธิในที่ดินทำกิน ในที่นี้ หมายถึง เอกสารสิทธิที่พิจารณาจาก โฉนด ใบจอง (นส.๒) นส.๓/นส.๓ก สค.๑ น.ค.๓ ส.ท.ก. สปก.๔-๐๑ และเอกสารสิทธิอื่นๆที่แสดงว่าเกษตรกรเป็นเจ้าของที่ดินรวมทั้งได้รับการจัดสรรและได้ทำพิธี การมีที่ดินทำกินเป็นของตนเองย่อมแสดงถึงความมั่นคงในการถือครองที่ดิน มีแรงจูงใจในการสร้างผลผลิตและมีโอกาสเข้าถึงแหล่งทุน ทำให้สามารถยกระดับรายได้ให้สูงขึ้น

(๓) การมีงานทำของแรงงานเกษตรกร

การมีงานทำของแรงงานเกษตรกร แรงงานเกษตรกรคือ ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ ๑๕ - ๖๕ ปี จำนวนผู้มีงานทำของแรงงานภาคเกษตรต่อจำนวนแรงงานภาคการเกษตรทั้งหมด คูณด้วย ๑๐๐ การ

มีงานทำย่อมทำให้เกษตรกรมีความมั่นคงด้านรายได้ สามารถพึ่งตนเอง จากการสำรวจภาวะการณ์มีงานทำของแรงงานภาคเกษตร

(๔) รายจ่ายของครัวเรือนเกษตรกร

รายจ่ายของครัวเรือนเกษตรกร คือ ค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นของเกษตรกร เช่น การบริโภคเครื่องดื่มมีแอลกอฮอล์และยาสูบ จากผลการสำรวจของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ ๘

(๕) การออมของครัวเรือนเกษตรกร

การออมของครัวเรือนเกษตรกร หมายถึงเงินสดคงเหลือก่อนการชำระหนี้ของเกษตรกร เงินสดคงเหลือคือ รายได้ ลบด้วย รายจ่าย จากผลการสำรวจของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ ๘

(๖) สัดส่วนหนี้สินต่อทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตรกร

สัดส่วนหนี้สินต่อทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตรกร คิดจาก หนี้สินครัวเรือนเกษตรกร ทหารด้วย ทรัพย์สินครัวเรือนเกษตรกร คูณด้วย ๑๐๐ หนี้สิน คือ หนี้สินรวมของครัวเรือนเกษตรกร ทรัพย์สิน คือ ทรัพย์สินคงที่ และทรัพย์สินหมุนเวียนครัวเรือนเกษตรกรที่เป็นหน่วยการผลิตที่จำเป็นต้องมีการลงทุน ดังนั้นสัดส่วนหนี้สินต่อทรัพย์สินของครัวเรือนควรมีสัดส่วนลดลงจึงจะทำให้ความผาสุกของเกษตรกรสูงขึ้น

๒) ด้านสุขอนามัยประกอบด้วย ๒ ตัวชี้วัดดังนี้

สุขอนามัย ได้แก่ การบำรุง ป้องกัน ส่งเสริมและดำรงไว้ซึ่งสภาพแห่ง ความสมบูรณ์ของร่างกายและจิตใจ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตและอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ

(๑) ครัวเรือนได้กินอาหารมีคุณภาพได้มาตรฐาน

ครัวเรือนได้กินอาหารมีคุณภาพได้มาตรฐาน คือ ครัวเรือนได้ปฏิบัติเกี่ยวกับการกินอาหารที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานครบทั้ง ๔ ด้าน คือ (๑) การกินอาหารบรรจุสำเร็จต้องมีเครื่องหมาย อย. (๒) เนื้อสัตว์ ต้องทำให้สุกด้วยความร้อน (๓) ผัก ต้องปลอดสารพิษ หรือได้ทำการแช่ด้วยน้ำส้มต่างทับทิม หรือน้ำยาล้างผักแล้วล้างด้วยน้ำสะอาดหลายๆครั้ง (๔) การล้างมือก่อนรับประทานอาหาร และใช้ช้อน จากรายงานการสำรวจความจำเป็นพื้นฐานของครัวเรือน (จปฐ)

(๒) ครัวเรือนมีการจัดบ้านเรือนเป็นระเบียบถูกสุขลักษณะ

ครัวเรือนมีการจัดบ้านเรือนเป็นระเบียบถูกสุขลักษณะ คือ ครัวเรือนที่มีการจัดบริเวณบ้านและภายในบ้านตามดัชนีการสุขาภิบาลขั้นพื้นฐาน โดยมีที่ประกอบอาหาร มีที่เก็บน้ำสะอาด ไม่มีแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์/แมลงนำโรค มีอุปกรณ์กำจัดขยะมูลฝอย สภาพในบ้านสะอาด ไม่มีแหล่งน้ำเสียขัง มีส่วนถูกสุขลักษณะเป็นระเบียบ จากข้อมูล จปฐ. จำนวนครัวเรือนที่ทำอาชีพเกษตรมีการจัดบ้านเรือนเป็นระเบียบถูกสุขลักษณะ

๓) ด้านการศึกษาประกอบด้วย ๒ ตัวชี้วัด

การศึกษา คือ วิธีการที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ อาจเรียนรู้ด้วยตัวเองหรือจากผู้อื่น สอน การศึกษามีทั้งในระบบและนอกระบบ การศึกษาทำให้คนมีความรู้ มีสติ ปัญญา มีเหตุผลมีคุณธรรม และวัฒนธรรม มีทักษะในการประกอบอาชีพ พึ่งตนเองได้ และมีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม นอกจากนี้ยังรวมถึงการได้ฝึกอบรมด้านอาชีพต่างๆ เพื่อให้เกิดความรู้ และทักษะที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพไม่ว่าจะเป็นการช่วยทำงานในครัวเรือนหรือไปทำงานนอกครัวเรือนตัวชี้วัดที่สำคัญ มีดังนี้

(๑) ระดับการศึกษาของสมาชิกครัวเรือนเกษตรกร

หมายถึง สมาชิกในครัวเรือนเกษตรกรที่ได้รับการศึกษาตามภาคบังคับ และได้รับการศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจสังคมครัวเรือนและแรงงานเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ ๘

(๒) ร้อยละของเกษตรกรที่ได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีและฝึกอบรม

ร้อยละของเกษตรกรที่ได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีและฝึกอบรมต่อจำนวนแรงงานเกษตร คิดจากสัดส่วนของเกษตรกรที่ได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีและฝึกอบรมต่อแรงงานเกษตรทั้งหมด จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจสังคมครัวเรือนและแรงงานเกษตรของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ ๘

๔) ด้านสังคมประกอบด้วย ๔ ตัวชี้วัด

เป้าหมายการพัฒนาคุณภาพคน ให้คนไทยทุกคนได้รับการพัฒนาทั้งทางร่างกาย จิตใจ ความรู้ ความสามารถ ทักษะการประกอบอาชีพและมีความมั่นคงในการดำรงชีวิตครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างศักยภาพให้กับตนเองที่จะนำไปสู่ความเข้มแข็งของครอบครัว ชุมชนและสังคมไทย ตัวชี้วัดที่สำคัญได้แก่

(๑) ความภูมิใจของเกษตรกร

หมายถึง คนในครัวเรือนเกษตรกรมีความภูมิใจและพอใจในการเป็นเกษตรกรมีความสุขและประสบความสำเร็จกับการประกอบอาชีพและได้รับการยอมรับจากสังคม จากการสำรวจความพอใจและความภาคภูมิใจของเกษตรกร ของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ ๘

(๒) ครัวเรือนมีความอบอุ่น

หมายถึง การที่สมาชิกในครอบครัวได้อยู่ร่วมกันด้วยความรัก ความผูกพันต่อกัน ทำให้สามารถดำรงความเป็นครอบครัว สมาชิกมีสภาพจิตใจที่ดีมีความมั่นคงทางอารมณ์สามารถเผชิญปัญหาต่างๆ ในสังคมได้อย่างเข้มแข็ง ครัวเรือนเกษตรกรจะมีความสุขเมื่อมีโอกาสอยู่พร้อมหน้ากันระหว่างพ่อ แม่ ลูก หรือญาติพี่น้องที่อาศัยประจำในครัวเรือน ได้ทำกิจกรรมร่วมกันอย่างน้อย ๖ ครั้งต่อปี หรือในกรณีที่ไม่สามารถอยู่พร้อมหน้ากันได้ จะต้องมีการติดต่อสื่อสารกัน เช่น โทรศัพท์จดหมาย อีเมลล์ เป็นต้น จากข้อมูล จปฐ. และการสำรวจ ของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ ๘

(๓) การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร

หมายถึง ครัวเรือนมีคนเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มและหรือสถาบันเกษตรกรที่ตั้งขึ้น ในหมู่บ้าน ตำบล ซึ่งจะทำให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการพัฒนาและตัดสินใจ มีจิตสำนึกและร่วมกันรักษาสิทธิของตนเอง เพื่อประโยชน์ของตนเอง ชุมชน หรือท้องถิ่น ซึ่งกลุ่มของเกษตรกรที่สำคัญในหมู่บ้านและตำบล ได้แก่ กลุ่มผู้ใช้น้ำ กลุ่ม ธ.ก.ส. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร วิสาหกิจชุมชน และสถาบันเกษตรกรต่าง ๆ จากการสำรวจของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ ๘

(๔) คนสูงอายุได้รับการดูแลเอาใจใส่

หมายถึง คนสูงอายุได้รับการดูแลเอาใจใส่ในชีวิตความเป็นอยู่ ด้านอาหารการกิน เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม และได้รับการดูแลเมื่อยามเจ็บไข้ได้ป่วย การเอาใจใส่ด้านสภาพจิตใจจากคนในครัวเรือน จากข้อมูล จปฐ. (เฉพาะครัวเรือนเกษตรกร) คนสูงอายุได้รับการดูแล

๕) ด้านสิ่งแวดล้อมประกอบด้วย ๒ ตัวชี้วัด

ประเทศไทยตั้งอยู่ในเขตภูมิประเทศและสภาพทางภูมิศาสตร์ที่เหมาะสม ทำให้อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง ปัจจุบันความสามารถของระบบนิเวศ

และชีวภาพของโลกที่จะรองรับกิจกรรมต่างๆของมนุษย์อ่อนแอลง เพราะมุ่งใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเพื่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ทำให้ส่งผลกระทบต่อความสมดุลของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำหรับการศึกษาดัชนีความผาสุกของเกษตรกรมีตัวชี้วัดที่สำคัญ ดังนี้

(๑) สัดส่วนของพื้นที่ป่าไม้ต่อพื้นที่ทั้งหมดของประเทศ

นักวิชาการป่าไม้กำหนดไว้ว่าพื้นที่ ป่าไม้ควรมีไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๔๐ ของพื้นที่ทั้งประเทศ จึงจะสามารถรักษาความสมดุลของระบบนิเวศได้ ที่ผ่านมา พื้นที่ป่าไม้ของประเทศได้ถูกทำลายไปมากจากการทำไม้และนำที่ดินไปใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ

(๒) ร้อยละของพื้นที่ที่ได้รับการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรดินของเกษตรกร

หมายถึง พื้นที่ได้รับการส่งเสริมและถ่ายทอดเทคโนโลยีการปรับเปลี่ยนระบบการผลิตเป็นการใช้สารอินทรีย์เพื่อลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร รวมทั้งการปรับปรุงบำรุงดินให้มีความเหมาะสมต่อการผลิตทางการเกษตร เพราะทรัพยากรดินและการจัดการทรัพยากรดินมีผลต่อสิ่งแวดล้อมในด้านความอุดมสมบูรณ์และคุณสมบัติทางเคมี การฟื้นฟูดินที่ขาดความอุดมสมบูรณ์ ได้แก่ ดินเปรี้ยว ดินเค็ม ดินขาดอินทรีย์วัตถุ ดินถูกชะล้างพังทลาย จะทำให้สามารถนำที่ดินไปใช้ประโยชน์ทางการเกษตรได้เพิ่มขึ้น

บทที่ ๓

ผลการศึกษาดัชนีความพอใจของเกษตรกร

๓.๑ ผลการศึกษา

จากการศึกษาวิเคราะห์ดัชนีความพอใจของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังฯ ตามแผนแม่บทโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔

โดยการสร้างดัชนีวัดการพัฒนา ความพอใจของเกษตรกร ประกอบด้วยสาระสำคัญ ๕ ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ สุขอนามัย การศึกษา สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยมีองค์ประกอบตัวชี้วัด ๑๖ ตัว ผลการศึกษพบว่า ในปี ๒๕๖๐ เกษตรกรมีค่าดัชนีความพอใจ เท่ากับ ๘๓.๓๘ ซึ่ง จัดอยู่ในระดับการพัฒนาระดับดี

ตารางที่ ๑ ดัชนีความพอใจของเกษตรกรปี ๒๕๖๐

ดัชนี (ร้อยละ)	
ตัวชี้วัด	ปี ๒๕๖๐
ดัชนีความพอใจของเกษตรกร	๘๓.๓๘
ด้านเศรษฐกิจ	๘๓.๙๕
๑. รายได้ครัวเรือนเกษตรกร	๗๕.๘๘
๒. การมีสิทธิในที่ดินทำกิน	๘๔.๗๔
๓. การมีงานทำของแรงงานเกษตรกร	๑๐๐.๐๐
๔. รายจ่ายของครัวเรือนเกษตรกร(เครื่องตี๋ม+ยาสูบ)	๕๐.๐๐
๕. เงินออมของครัวเรือนเกษตรกร	๗๒.๔๑
๖. สัดส่วนหนี้สินต่อทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตรกร	๑๐๐.๐๐
ด้านสุขอนามัย	๙๑.๒๙
๗. ครัวเรือนได้กินอาหารมีคุณภาพได้มาตรฐาน	๙๙.๐๐
๘. ครัวเรือนมีการจัดบ้านเรือนเป็นระเบียบถูกสุขลักษณะ	๘๒.๐๐
ด้านการศึกษา	๘๔.๓๘
๙. สมาชิกครัวเรือนได้รับการศึกษาสูงกว่าภาคบังคับ	๑๐๐.๐๐
๑๐. จำนวนเกษตรกรที่ได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีและฝึกอบรม	๕๘.๖๔

ตารางที่ ๑ (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ปี ๒๕๕๙
ด้านสังคม	๙๓.๕๙
๑๑. เกษตรกรที่มีความภูมิใจต่อความสำเร็จในการทำอาชีพเกษตร	๘๑.๐๐
๑๒. คราวเรือนมีความอบอุ่น	๙๕.๐๐
๑๓. คนสูงอายุได้รับการดูแลเอาใจใส่จากคนในครัวเรือน	๙๗.๐๐
๑๔. การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร	๙๖.๓๒
ด้านสิ่งแวดล้อม	๕๐.๐๐
๑๕. สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ต่อพื้นที่ทั้งหมดของโครงการฯ	๕๐.๐๐
๑๖. การฟื้นฟูทรัพยากรดิน	๕๐.๐๐

ที่มา : จากการคำนวณ

หมายเหตุ : ระดับ ๕ คะแนนอยู่ระหว่าง ๙๐.๐๐ – ๑๐๐.๐๐ คือ ดีมาก
 ระดับ ๔ คะแนนอยู่ระหว่าง ๘๐.๐๐ – ๘๙.๙๙ คือ ดี
 ระดับ ๓ คะแนนอยู่ระหว่าง ๗๐.๐๐ – ๗๙.๙๙ คือ ปานกลาง
 ระดับ ๒ คะแนนอยู่ระหว่าง ๖๐.๐๐ – ๖๙.๙๙ คือ ต้องปรับปรุง
 ระดับ ๑ คะแนนน้อยกว่า ๖๐.๐๐ คือ ต้องเร่งแก้ไข

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ผลการพัฒนาไม่สมดุล เนื่องจากค่าดัชนีด้านสุขอนามัย ด้านการศึกษา และด้านสังคม อยู่ในระดับดีมาก ส่วนค่าดัชนีด้านเศรษฐกิจ อยู่ในระดับดี แต่ด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับต้องเร่งแก้ไข และเมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ตัวชี้วัดที่อยู่ในเกณฑ์ต้องปรับปรุงและต้องเร่งแก้ไขและเป็นภารกิจของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้แก่ รายจ่ายของครัวเรือนเกษตร (ด้านเครื่องตีม และยาสูบ) สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ และการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรดิน สารสำคัญของตัวชี้วัดแต่ละด้าน มีดังนี้

(๑) ด้านเศรษฐกิจ ในปี ๒๕๖๐ ค่าดัชนีด้านเศรษฐกิจ มีค่าร้อยละ ๘๓.๙๕ จัดอยู่ในระดับดี ตัวชี้วัดที่มีค่าดัชนีมากที่สุด ร้อยละ ๑๐๐ ได้แก่ การมีงานทำของแรงงานเกษตรและสัดส่วนหนี้สินต่อทรัพย์สิน และ รองลงมา คือ การมีสิทธิในที่ดินทำกิน ร้อยละ ๘๔.๓๔ ส่วนรายได้ของครัวเรือน และการออมของครัวเรือนเกษตร ร้อยละ ๗๕.๘๘ ร้อยละ ๗๒.๔๑ ทั้งนี้รายจ่ายของครัวเรือนเกษตร (เครื่องตีม ยาสูบ) ร้อยละ ๕๐.๐๐ ซึ่งต้องเร่งแก้ไข

(๒) ด้านสุขอนามัย ในปี ๒๕๖๐ ค่าดัชนีด้านสุขอนามัย มีค่าร้อยละ ๙๖.๒๙ จัดอยู่ในระดับการพัฒนาที่ดีมาก ตัวชี้วัดที่มีค่าดัชนีมากที่สุด ร้อยละ ๙๙.๐๐ เป็นการกินอาหารมีคุณภาพได้มาตรฐาน รองลงมา ร้อยละ ๘๒.๐๐ เป็นการจัดบ้านเรือนเป็นระเบียบถูกสุขลักษณะ

(๓) ด้านการศึกษา โดยในปี ๒๕๖๐ ค่าดัชนีด้านการศึกษา มีค่าร้อยละ ๘๓.๓๘ จัดอยู่ในระดับการพัฒนาที่ดีมาก ทั้งค่าดัชนีสมาชิกครัวเรือนเกษตรได้รับการศึกษาสูงกว่าภาคบังคับ ร้อยละ ๑๐๐.๐๐

สำหรับค่าดัชนีจำนวนเกษตรกรที่ได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีและฝึกอบรมมีค่า ร้อยละ ๕๘.๖๔ ถึงแม้จะอยู่ในระดับที่ต้องแก้ไข แต่นับว่าสูงกว่าดัชนีทุกปีที่ผ่านมา โดยพบว่า จำนวนแรงงานเกษตรกรที่ได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีในทุกครัวเรือน แต่เมื่อเทียบกับจำนวนแรงงานทั้งหมดของครัวเรือนยังน้อยอยู่ซึ่งเป้าหมายของดัชนีด้านนี้ ต้องการให้แรงงานเกษตรกรทุกคนในครัวเรือนได้รับการฝึกอบรม

(๔) ด้านสังคม ในปี ๒๕๖๐ ค่าดัชนีด้านสังคมมีค่ามากที่สุด ใน ๕ ด้าน ค่าดัชนีด้านสังคม มีค่าร้อยละ ๙๓.๕๙ จัดอยู่ในระดับดีมาก และเมื่อพิจารณาค่าดัชนีตัวชี้วัด พบว่า ครอบครัวมีความอบอุ่นมากที่สุด ร้อยละ ๙๘.๐๐ รองลงมาคือ คนสูงอายุได้รับการดูแลเอาใจใส่จากคนในครัวเรือนร้อยละ ๙๗.๐๐ การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบัน ร้อยละ ๙๖.๓๒ และความภูมิใจต่อความสำเร็จในการทำอาชีพเกษตร ร้อยละ ๘๑.๐๐

(๕) ด้านสิ่งแวดล้อม ค่าดัชนีด้านสิ่งแวดล้อมในภาคเกษตร มีค่าดัชนีร้อยละ ๕๐.๐๐ ในภาพรวมจัดอยู่ในระดับที่ต้องเร่งแก้ไข ประกอบด้วยค่าดัชนีสัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ต่อพื้นที่ทั้งหมดของโครงการฯ ร้อยละ ๕๐.๐๐ และการฟื้นฟู และอนุรักษ์ทรัพยากรดิน ร้อยละ ๕๐.๐๐ ซึ่งมีค่าอยู่ในระดับต่ำ ถึงแม้ว่ากระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ให้ความสำคัญกับแผนการพัฒนาและฟื้นฟูดินมากขึ้นตั้งแต่ปี ๒๕๕๐ เป็นต้นมา อย่างไรก็ตามผลการดำเนินงานยังถือว่ามีการพัฒนาที่ค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับพื้นที่ที่มีปัญหาทั้งหมดของกลุ่มน้ำปากพอง

บทที่ ๔

สรุปและข้อเสนอแนะ

๔.๑ สรุป

การวิเคราะห์ผลการพัฒนาการเกษตรและความผาสุกของเกษตรกร โดยวัดจากดัชนีความผาสุกของเกษตรกร โดยใช้ข้อมูลปี ๒๕๖๐ ข้อมูลดังกล่าวได้มาจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนเกษตรกร ของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ ๘ และรายงานคุณภาพชีวิตของคนไทย ความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ) ของกระทรวงมหาดไทย ขั้นตอนในการศึกษาจะนำเอาข้อมูลในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังประกอบด้วย ๑๐ อำเภอ ของจังหวัดนครศรีธรรมราช ๒ อำเภอ ของจังหวัดพัทลุง และ ๑ อำเภอ ของจังหวัดสงขลา มาสร้างเป็นดัชนีความผาสุกของเกษตรกร และวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการพัฒนามากเป็น ๕ ระดับ คือ ระดับการพัฒนามาก ดี ปานกลาง ต้องปรับปรุง และต้องเร่งแก้ไข ตามค่าดัชนีที่คำนวณ

จากผลการศึกษาดัชนีความผาสุกของเกษตรกรโดยวัดจากการพัฒนา ๕ ด้าน ซึ่งมีองค์ประกอบ ๑๖ ตัวชี้วัด ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ สุขอนามัย การศึกษา สังคม และสิ่งแวดล้อม และพบว่าในปี ๒๕๖๐ เกษตรกรมีความผาสุกในระดับ ๘๙.๐๔ จัดอยู่ในระดับการพัฒนามากดี

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ผลการพัฒนามิสมดุลง เนื่องจากค่าดัชนีด้านสังคม และด้านสุขอนามัย อยู่ในระดับดีมาก ด้านการศึกษา และด้านเศรษฐกิจ อยู่ในระดับดี แต่ด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับต้องเร่งแก้ไข เมื่อพิจารณาตัวชี้วัดต่าง ๆ พบว่า มีตัวชี้วัดที่อยู่ในเกณฑ์ต้องเร่งปรับปรุง และต้องเร่งแก้ไข ๔ ตัวชี้วัด ได้แก่ (๑) รายจ่ายของครัวเรือนเกษตรกร (ด้านเครื่องดื่ม และยาสูบ) (๒) จำนวนเกษตรกรที่ได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีและฝึกอบรม (๓) สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ต่อพื้นที่ในเขตลุ่มน้ำปากพนัง และ (๔) การฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรดิน โดยผลการคำนวณในแต่ละด้านมี ดังนี้

(๑) ด้านเศรษฐกิจ ค่าดัชนีอยู่ในระดับร้อยละ ๘๙.๙๕ จัดอยู่ในระดับการพัฒนามากดี ตัวชี้วัดที่มีค่าดัชนีด้านเศรษฐกิจ ร้อยละ ๑๐๐ คือ การมีงานทำของแรงงานเกษตรกร แต่ดัชนีที่ต้องมีการเร่งแก้ไข ได้แก่ รายจ่ายของครัวเรือนเกษตรกร (ด้านเครื่องดื่ม และยาสูบ)

(๒) ด้านสุขอนามัย ค่าดัชนีด้านสุขอนามัยมีค่าร้อยละ ๙๖.๒๙ จัดอยู่ในระดับการพัฒนามากดี เนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายด้านคุณภาพอาหาร มีการให้บริการความรู้ในการดูแลสุขภาพของประชาชน โดยเฉพาะด้านการผลิตและบริโภคอาหารที่ปลอดภัยต่อสุขภาพของผู้ผลิตและผู้บริโภค การลดการใช้สารเคมีในพืชผักที่บริโภค เป็นต้น รวมทั้งการมีที่อยู่อาศัยที่ถูกสุขลักษณะมากขึ้น

(๓) ด้านการศึกษา ในภาพรวมค่าดัชนีด้านการศึกษา ปี ๒๕๖๐ ร้อยละ ๘๔.๓๘ จัดอยู่ในระดับการพัฒนามากดี เมื่อพิจารณาตัวชี้วัดสมาชิกครัวเรือนเกษตรกรที่ได้รับการศึกษาสูงกว่าภาคบังคับ พบว่า มีการพัฒนามากในระดับดีมาก ร้อยละ ๑๐๐.๐๐ ซึ่งรัฐบาลมีนโยบายสนับสนุนให้สมาชิกในครัวเรือนได้รับการศึกษามากขึ้นอย่างต่อเนื่อง สำหรับค่าดัชนีจำนวนเกษตรกรที่ได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีและฝึกอบรมมีค่า ร้อยละ ๕๘.๖๔ ถึงแม้จะอยู่ในระดับที่ต้องแก้ไข แต่นับว่าสูงกว่าดัชนีทุกปีที่ผ่านมา โดยพบว่า จำนวนแรงงานเกษตรกรที่ได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีในทุกครัวเรือน แต่เมื่อเทียบกับจำนวนแรงงานทั้งหมดของครัวเรือนยังน้อยอยู่ ซึ่งเป้าหมายของดัชนีด้านนี้ ต้องการให้แรงงานเกษตรกรทุกคนในครัวเรือนได้รับการฝึกอบรม

(๔) ด้านสังคม ค่าดัชนีด้านสังคมจัดอยู่ในระดับดีมาก คือมีค่าดัชนีร้อยละ ๙๓.๕๙ เมื่อพิจารณาค่าตัวชี้วัด พบว่า เกษตรกรมีความพอใจและภาคภูมิใจในอาชีพเกษตรอยู่ในระดับดี แต่ยังคงมุ่งเน้นการสร้างความเป็นเอกลักษณ์ของภาคเกษตร ความพอใจและภูมิใจในอาชีพเกษตรในรูปแบบต่างๆ ต่อไป ส่วนดัชนีด้านการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบัน ดัชนีด้านครอบครัวมีความอบอุ่น และดัชนีด้านคนสูงอายุได้รับการดูแลเอาใจใส่จากคนในครัวเรือน อยู่ในระดับดีมาก

(๕) ด้านสิ่งแวดล้อม ค่าดัชนีด้านสิ่งแวดล้อมในภาคเกษตร จัดอยู่ในระดับต้องเร่งแก้ไข โดยมีค่าดัชนีเพียงร้อยละ ๕๐.๐ ซึ่งเกิดจากการขยายพื้นที่เพื่อปลูกปาล์ม และยางพารา และเมื่อพิจารณาค่าตัวชี้วัดสัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ต่อพื้นที่ทั้งหมดของโครงการฯ จัดอยู่ในระดับที่ต้องเร่งแก้ไข ในขณะที่หน่วยงานภาครัฐได้ดำเนินการพัฒนาปรับปรุง พื้นฟูทรัพยากรดิน อย่างต่อเนื่อง แต่เมื่อเทียบกับพื้นที่ที่มีปัญหาในด้านดิน ยังคงต้องการการแก้ไข และปรับปรุงสภาพดินอย่างต่อเนื่อง

๔.๒ ข้อเสนอแนะ

เร่งรัดการแก้ไขปัญหาและปรับปรุง ดำเนินงานในตัวชี้วัดที่มีค่าดัชนีต่ำกว่าร้อยละ ๓๐ ซึ่งมีอยู่ ๔ ตัวชี้วัด ได้แก่ (๑) รายจ่ายของครัวเรือนเกษตรกร (ด้านเครื่องตม และยาสูบ) (๒) จำนวนเกษตรกรที่ได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีและฝึกอบรม (๓) สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ต่อพื้นที่ในเขตลุ่มน้ำปากพอง และ (๔) การฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรดิน ซึ่งควรสนับสนุน

(๑) ส่งเสริมการทำบัญชีครัวเรือนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกษตรกรทราบค่าใช้จ่ายภายในครัวเรือน และลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นในครัวเรือน โดยเฉพาะหมวดเครื่องตม แอลกอฮอล์ และยาสูบ

(๒) สนับสนุนให้เกษตรกรได้รับความรู้ เทคโนโลยี และทักษะในการประกอบอาชีพ รวมทั้งการสนับสนุนให้แรงงานทุกคนในครัวเรือนเกษตรกรมีโอกาสได้รับการฝึกอบรมมากขึ้น เพื่อมีภูมิคุ้มกันในตัวเอง มีความรู้ มีเหตุผล มีความรอบคอบ รู้จักคิด รู้จักบริหารจัดการฟาร์ม โดยการส่งเสริมผ่านการเพิ่มกระบวนการเรียนรู้ และเพิ่มทักษะความสามารถของแรงงานเกษตรกร ผ่านศูนย์ศพก. ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ศูนย์เศรษฐกิจพอเพียง และศูนย์เรียนรู้ต่างๆ อย่างต่อเนื่อง รวมทั้ง ส่งเสริมให้ประชาชนชาวบ้าน มีส่วนร่วมในการถ่ายทอดภูมิปัญญาและฝึกอบรมให้เกษตรกรได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่ประสบความสำเร็จ และเทคโนโลยีใหม่ๆ เพิ่มขึ้น

(๓) สนับสนุนการปลูกป่ามากขึ้น เพื่อเพิ่มสัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ สนับสนุนการฟื้นฟูและปลูกป่าเพิ่ม เพื่อสร้างความสมดุลในระบบนิเวศให้มากขึ้น รวมทั้ง ควรเร่งรัดการสร้างแหล่งเก็บน้ำและเส้นทางระบายน้ำ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดน้ำท่วมขังในพื้นที่การเกษตร ซึ่งสร้างความเสียหายแก่ผลผลิตทางการเกษตร สนับสนุนการจัดการป่าชุมชน การป้องกันรักษาป่า และการจัดที่ทำกินในพื้นที่ป่าไม้

(๔) สนับสนุนการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรดินเพิ่มขึ้น การสร้างองค์ความรู้และเผยแพร่เทคโนโลยีในการฟื้นฟูบำรุงดิน การปรับเปลี่ยนระบบการผลิตเป็นการใช้สารอินทรีย์ เพื่อลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร การปรับปรุงดินให้มีความเหมาะสมต่อการผลิตทางการเกษตร และพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรอาสาสมัครเพิ่มขึ้น การจัดการเรื่องการป้องกันและเตือนภัยดินถล่ม ฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน โดยการใช้น้ำบ่อน้ำใต้ดินและน้ำ

นอกจากนี้ ควรเร่งแก้ไขปัญหาด้านสังคมเพื่อสร้างความภูมิใจในอาชีพการเกษตรให้มากขึ้น โดยการ สร้างแรงจูงใจให้เยาวชนหรือเกษตรกรรุ่นใหม่และแรงงานที่มีคุณภาพ เข้าสู่อาชีพเกษตรกรรม เพิ่มมาตรการจูงใจให้ยุวเกษตรกร สานต่ออาชีพเกษตรกรรม

ภาคผนวก
เกณฑ์การคำนวณดัชนีความพึงพอใจของเกษตรกร

ตัวชี้วัด	เกณฑ์การคำนวณ
ด้านเศรษฐกิจ	
๑. รายได้ครัวเรือนเกษตรกร	<p>ประเมินจากรายได้สุทธิทางการเกษตร รายได้นอกการเกษตร และผลิตผลจากฟาร์มนำมาบริโภค มีเป้าหมายเพื่อให้เพียงพอต่อปัจจัยสี่ขั้นพื้นฐาน</p> <p>ต่ำกว่า ๑๒๐,๐๐๐ บาท ได้คะแนน ๕๐</p> <p>๑๒๐,๐๐๑ - ๑๖๐,๐๐๐ บาท ได้คะแนน ๕๑-๖๐.๙</p> <p>๑๖๐,๐๐๑ - ๒๐๐,๐๐๐ บาท ได้คะแนน ๖๑-๗๐.๙</p> <p>๒๐๐,๐๐๑ - ๒๔๐,๐๐๐ บาท ได้คะแนน ๗๑-๘๐.๙</p> <p>๒๔๐,๐๐๑ - ๒๘๐,๐๐๐ บาท ได้คะแนน ๘๑-๙๐.๙</p> <p>๒๘๐,๐๐๑ - ๓๒๐,๐๐๐ บาท ได้คะแนน ๙๑-๑๐๐</p> <p>มากกว่า ๓๒๐,๐๐๐ บาท ได้คะแนน ๑๐๐</p>
๒. การมีสิทธิในที่ดินทำกิน	ประเมินจากการได้รับเอกสารสิทธิ์ในที่ดินทุกรูปแบบ ไม่รวมการเช่า โดยกำหนดเป้าหมายร้อยละ ๘๐
๓. การมีงานทำของแรงงานเกษตรกร	กำหนดเป้าหมายให้แรงงานเกษตรกรมีงานทำไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๘๐
๔. รายจ่ายการบริโภคของครัวเรือนเกษตรกร	<p>ครัวเรือนเกษตรกรควรมีรายจ่ายอุปโภคบริโภคเกี่ยวกับเครื่องดื่มและยาสูบลดลง โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้</p> <p>ต่ำกว่า ๑,๐๐๐ บาท ได้คะแนน ๑๐๐</p> <p>๑,๐๐๑ - ๒,๐๐๐ บาท ได้คะแนน ๙๐-๙๙.๙</p> <p>๒,๐๐๑ - ๓,๐๐๐ บาท ได้คะแนน ๘๐-๘๙.๙</p> <p>๓,๐๐๑ - ๔,๐๐๐ บาท ได้คะแนน ๗๐-๗๙.๙</p> <p>๔,๐๐๑ - ๕,๐๐๐ บาท ได้คะแนน ๖๐-๖๙.๙</p> <p>มากกว่า ๕,๐๐๐ บาท ได้คะแนน ๕๐</p>
๕. เงินออมของครัวเรือนเกษตรกร	<p>ประเมินจากเงินออมในครัวเรือน เกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้</p> <p>ต่ำกว่า ๔๐,๐๐๐ บาท ได้คะแนน ๖๐</p> <p>๔๐,๐๐๑ - ๔๕,๐๐๐ บาท ได้คะแนน ๖๑-๖๕.๙</p> <p>๔๕,๐๐๑ - ๕๐,๐๐๐ บาท ได้คะแนน ๖๖-๗๐.๙</p> <p>๕๐,๐๐๑ - ๕๕,๐๐๐ บาท ได้คะแนน ๗๑-๗๕.๙</p> <p>๕๕,๐๐๑ - ๖๐,๐๐๐ บาท ได้คะแนน ๗๖-๘๐.๙</p> <p>๖๐,๐๐๑ - ๖๕,๐๐๐ บาท ได้คะแนน ๘๑-๘๕.๙</p> <p>มากกว่า ๖๕,๐๐๐ บาท ได้คะแนน ๑๐๐</p>

เกณฑ์การคำนวณดัชนีความพึงพอใจของเกษตรกร(ต่อ)

ตัวชี้วัด	เกณฑ์การคำนวณ
๖. สัดส่วนหนี้สินต่อทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตรกร	ประเมินจากสัดส่วนหนี้สินต่อทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตรกร ต่ำกว่าร้อยละ ๑ ได้คะแนน ๑๐๐ ร้อยละ ๑.๑ - ๒๐ ได้คะแนน ๙๐-๙๙.๙ ร้อยละ ๒.๑ - ๓๐ ได้คะแนน ๘๐-๘๙.๙ ร้อยละ ๓.๑ - ๔๐ ได้คะแนน ๗๐-๗๙.๙ ร้อยละ ๔.๑ - ๕๐ ได้คะแนน ๖๐-๖๙.๙ มากกว่าร้อยละ ๕๐ ได้คะแนน ๕๐
ด้านสุขอนามัย	
๗. ครัวเรือนได้กินอาหารมีคุณภาพได้มาตรฐาน	ประเมินจากคนในครัวเรือนได้กินอาหารที่มีคุณภาพและได้มาตรฐาน (นมพร้อมดื่ม อาหารบรรจุกระป๋อง และน้ำดื่มบรรจุขวดหรือแกลลอน ที่มีคุณภาพ ปลอดภัย และได้มาตรฐาน อย.) โดยกำหนดเป้าหมายร้อยละ ๙๕
๘. ครัวเรือนมีการจัดบ้านเรือนเป็นระเบียบ ถูกสุขลักษณะ	ครัวเรือนมีการจัดบ้านเรือนเป็นระเบียบถูกสุขลักษณะครบตามดัชนีการสุขาภิบาลขั้นพื้นฐาน โดยกำหนดเป้าหมายร้อยละ ๙๕
ด้านการศึกษา	
๙. สมาชิกครัวเรือนเกษตรกรได้รับการศึกษาสูงกว่า ภาคบังคับ	ประเมินจากสมาชิกครัวเรือนเกษตรกรได้รับการศึกษาสูงกว่าภาคบังคับ
๑๐. จำนวนเกษตรกรที่ได้รับการถ่ายทอด เทคโนโลยีและฝึกอบรม	ประเมินจากสมาชิกครัวเรือนเกษตรกรได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีและฝึกอบรมต่อจำนวนแรงงานเกษตรกร โดยกำหนดเป้าหมาย ร้อยละ ๘๐
ด้านสังคม	
๑๑. เกษตรกรมีความภูมิใจและประสบความสำเร็จ ในการทำอาชีพเกษตรกร	ประเมินจากคนในครัวเรือนเกษตรกรมีความภูมิใจและพอใจในการเป็นเกษตรกรมีความสุขและประสบความสำเร็จกับการประกอบอาชีพ และได้รับการยอมรับจากสังคม เป้าหมายร้อยละ ๘๐

เกณฑ์การคำนวณดัชนีความผาสุกของเกษตรกร(ต่อ)

ตัวชี้วัด	เกณฑ์การคำนวณ
๑๒. ครีวเรือนมีความอบอุ่น	<p>ครีวเรือนมีความอบอุ่น(คนในครีวเรือนมีโอกาสอยู่พร้อมหน้า อย่างน้อย ๖ ครั้งต่อปี มีการปรึกษาหารือเพื่อแก้ไขปัญหา ในครอบครัว เด็กในครีวเรือนไม่เคยหนีออกจากบ้าน) คนในครีวเรือนเคารพนับถือซึ่งกันและกันโดยกำหนด เป้าหมายร้อยละ ๑๐๐</p>
๑๓. คนสูงอายุได้รับการดูแลเอาใจใส่จากคนในครีวเรือน	<p>คนอายุมากกว่า ๖๐ ปี ขึ้นไป ได้รับการดูแลเอาใจใส่จากคนใน ครีวเรือน โดยกำหนดเป้าหมายร้อยละ ๑๐๐</p>
๑๔. การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร	<p>ครีวเรือนมีคนเป็นสมาชิกกลุ่มที่ตั้งขึ้นในหมู่บ้าน ตำบล (กลุ่มเกษตรกร กลุ่มผู้ใช้น้ำ กลุ่ม ธกส. กองทุนยา เป็นต้น) โดยกำหนดเป้าหมายร้อยละ ๙๐</p>
ด้านสิ่งแวดล้อม	
๑๕. สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ต่อพื้นที่ทั้งหมดของประเทศ	<p>กำหนดพื้นที่ป่าไม้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๔๐ ของพื้นที่ประเทศจึง จะรักษาสสมดุลของระบบนิเวศได้ ถ้าพื้นที่ป่าไม้มีค่าเท่ากับร้อยละ ๔๐ ของพื้นที่ประเทศ จะได้คะแนนเท่ากับ ๓๐</p> <p>ต่ำกว่าร้อยละ ๒๐ ได้คะแนน ๕๐ ร้อยละ ๒๑ - ๓๐ ได้คะแนน ๕๑-๖๐ ร้อยละ ๓๑ - ๔๐ ได้คะแนน ๖๑-๗๐ ร้อยละ ๔๑ - ๕๐ ได้คะแนน ๗๑-๘๐ ร้อยละ ๕๑ - ๖๐ ได้คะแนน ๘๑-๙๐ มากกว่าร้อยละ ๖๐ ได้คะแนน ๑๐๐</p>
๑๖. การฟื้นฟูทรัพยากรดิน	<p>กำหนดให้การฟื้นฟูทรัพยากรดินเพิ่มขึ้น</p> <p>ต่ำกว่าร้อยละ ๑๐ ได้คะแนน ๕๐ ร้อยละ ๑๑ - ๒๐ ได้คะแนน ๖๐ -๖๙๙ ร้อยละ ๒๑ - ๓๐ ได้คะแนน ๗๐ -๗๙๙ ร้อยละ ๓๑ - ๔๐ ได้คะแนน ๘๐ -๘๙๙ ร้อยละ ๔๑ - ๕๐ ได้คะแนน ๙๐ -๙๙๙ มากกว่าร้อยละ ๕๐ ได้คะแนน ๑๐๐</p>